

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
odată 12 fil., a treia
odată 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Din consecințele războiului balcanic în România.

București, 18 Oct. 1913.

Consecințele unui războiu se simțesc, într'un fel sau altul, nu numai în țările în stare de războiu, ci și în acelea, cari se țin în rolul de spectatoare! În ce privește România, ea n'a făcut un războiu propriu zis, nici n'a declarat, nici nu i-s'a declarat războiu, ci după un timp de spectativă, până când și-a găsit rolul, a intervenit.

Această intervenție, a făcut-o însă, dacă nu în urma unui mandat al puterilor europene, dar în tot cazul, cu consentimentul tacit al lor. — Bine înțeles, că era și timpul, chiar și fără acest consentiment, să intervină, căci, un alt rezultat al războiului, de cum s'a urmat în urma intervenției ei pacifice, ar fi fost periculos și pentru ea și pentru o parte din beligeranți, dacă nu pentru toți.

Bulgarii spun, că ei ar fi bătut cu siguranță pe Greci și Serbi, dacă nu intervenea România, și de aceea mare dușmănie poartă României, și ne amenință de pe acum cu răzbunare. — Ei nu se gândesc și la un rezultat contrar, și anume: dacă România nu intervenea, și nu se apropia la timp de Sofia, și ar fi lăsat ca armată Grecă—Serbă să intre în capitala lor, ce s'ar fi întâmplat în acest caz? România i-a scăpat de acest dezastru și de această rușine, și armata română, care ajunsese la porțile Sofiei, încă — în urma rugămintei Regelui lor — nu a intrat în Sofia!

Iacă deci, că rolul, tactul și gestul de bunăvecinătate al României, a servit Bulgariei mai mult decât aliaților contra ei! Dar să admitem un moment, că neintervenind România, Bulgarii ar fi repus pe aliații Serbi și Greci și pe de-asupra și pe Turci, până când oare ar fi durmit ei în pace pe laurii acestei învingeri între 4—5 dușmani? Astfel însă cum s'au stabilit lucrurile prin intervenirea armată a României și a păcii dela București, s'a restabilit și echilibrul forțelor în Balcani, dacă nu pentru totdeauna, dar în tot cazul pentru un timp mai îndelungat. E drept, că din multe părți se susține, că pacea aceasta este mai mult un armistițiu, căci nici o parte nu a rămas deplin mulțumită de rezultatul războiului.

Fie pacea dela București și numai un armistițiu, căci, în acest timp, până când cel ce se crede neîndreptățit și pregătit de

nou pentru luptă, până atunci nici ceilalți nu vor sta cu mâinile în sin!

Adevărul e, că în peninsula balcanică, prin împărțirea teritoriilor cucerite dela Turci, s'a creat pentru diversele naționalități de pe acelea teritorii, o stare de lucruri mai insuportabilă de cum era sub Turci. Sub stăpânirea acestora, acestea naționalități, deși nu aveau o libertate și drepturi naționale depline, totuși, religia, biserica și școala lor erau tolerate și chiar recunoscute. Astăzi reciproc: Sârbii și Grecii, de pe acum au început a fi intoleranți și exterminători și Bulgarii procedează la fel cu Sârbii și Grecii din teritoriile anexate de Bulgari! Și dacă se întâmplă aceasta între ei, fiind de aceeași religie și doi de aceeași rasă, ce ne putem aștepta de viitorul fraților Aromâni, căzuți sub stăpânirea lor? Acești Români, sub Turci ieșise întru câțva la suprafață, ajunse dintre ei și un deputat și un senator, ajunsese unul și Ministru, și dacă în cele bisericești și școlastice nu puteau propăși mai mult, cauza era uneltirile creștinilor frați cu ei în ortodoxie, ale Grecilor și Bulgarilor și cu deosebire ale Episcopilor greci și ale Patriarhului din Fanar, cari toți doriau desnaționalizarea acestor Români.

Ei au uneltit și protestat și contra înființării unui Episcopat român în Macedonia. La ce să pot aștepta acești Români acuma, când în urma rezultatului războiului, sunt împărțiți sub 3, 4 și chiar sub 5 stăpâni?!

Tratatul de pace din București nu are pentru ei un paragraf, care să impună categoric contractanților, libertate deplină religioasă și culturală pentru populațiunea de altă naționalitate, ce vor cădea în teritoriile cucerite de acești contractanți, ci rămâne aceasta la bunăvoința lor, pe carea nici odată n'au avut-o și nu vor avea față de Români macedoneni, ci din contră acești frați ai noștri, au fost cei mai asupriți, maltracți și asasinați în războiul actual, și de aceea cu drept cuvânt se plâng ei, că regretă starea lor de sub stăpânirea turcească, și fac apeluri desperate la Europa și la frații lor din Regatul român pentru a-i scăpa de pericolul în care i-a adus războiul balcanic!

Citiam de multeori, ca ei să gândească la unirea cu Roma ca astfel să scape de sub epitropia dușmănosului Papă din Fanar.

O idee aceasta, pe care o aveau și o au și acuma mulți oameni politici și învățați dela noi, și chiar de curând s'a mai scris despre aceasta într'un ziar al fraților noștri

Aromâni din București, dar nici unul din puternicii zilei, ai guvernelor noastre, nu cutează să le dea pe față concursul în aceasta direcție, unică mântuitoare, căci ori care partid ar face aceasta, ar procura pentru partidul advers motiv de opoziție și ceartă pe chestia ortodoxiei, — așa, că Aromânii vor ajunge și ei unde au ajuns Românii din Serbia, Grecia, Bulgaria, Basarabia și Bucovina, de a fi desnaționalizați prin sfânta ortodoxie, ... și mai curând Bulgarii, supuși acum Sârbilor și Grecilor vor lua acest drum, adică de a trece la catholicism, pentru ași putea conserva limba lor prin școli și biserici puse sub protecția Romei. — De câteva zile citim că ei ar urmări cu tărie acest fapt, ceea ce mai dovedește, cât este de mare patriotismul lor și iubirea lor pentru limba lor națională, încât părăsesc religia lor ortodoxă, alipindu-se altei religii creștine, numai ca sub scutul acesteia, să-și asigure limba și naționalitatea lor; mai cu seamă, că acești Bulgari macedoneni văd, cum Roma se interesează pentru neamurile catolice căzute în urma războiului sub stăpânirea Serbiei, și că în acest scop, Vaticanul încheie un concordat cu Serbia!

Altecum și Iankoff cel mai mare patriot al lor și om politic, le predica Bulgarilor, de mult acest drum, adică de a trece la catholicism, numai ca să scape ca și Polonii, de o rusificare a lor, când Rusia ar fi pus mâna pe Constantinopol și în acest caz ar fi căzut și ei în ghiarele Rusiei, de care, precum să știe, ei să tem și s'au temut totdeauna!

Dar să trec dela generalități.

*

Am avut consistor bisericesc, acuma avem și Sinodul, cari ambele să ocupă și cu chestia religioasă a fraților macedoneni de sub noile lor stăpâniri, și cu ceva mai puțin zel se vor ocupa și guvernele noastre cu aceasta chestie; dar credeți că vor isbuti la ceva? Era vorba de 3 Episcopate române ortodoxe în teritoriile ocupate de Bulgari, Serbi și Greci. Eu cred că mai curând s'ar putea obține unul în Turcia pentru puținii Aromâni ce ar mai fi rămas sub dominațiunea ei, decât o jumătate de Episcopat român în Bulgaria, Sârbia sau Grecia.

Cu ce ne-am ales real deocamdată cu intervenția noastră armată în Bulgaria, este ura dublă a Bulgarilor cari, și până acuma aveau pe inimă petecul din Dobrovia ce-l avem dela războiul ruso-româno-turc, și pe care petec, Rusia, ni l-a dat pentru ca să

ne ia Basarabia, în loc ca să ne cedeze ea întreaga Basarabiă, pentru că armata română a scăpat-o atunci la Plevna, de dezastru și marea rușine, de a fi bătută de Osman pașă!

Ne-am mai ales și cu holera, pe carea a adus o armata noastră în țară, și carea continuă încă a face victime. Astăzi după buletinul oficial al serviciului sanitar, sunt încă contaminate vr'o 70 comune cu vr'o 200 bolnavi. Din zi în zi însă decrește dar nu este speranță a o extermina cu totul în scurt timp.

În București, să zice, că nu avem nici un caz, probabil că este așa, dar ar fi o minune dumnezească, să scăpăm, căci, deși avem un primar capabil, în persoana Dlui Gr. Cantacuzino, care în persoană controlează multe localități temute de molimă, totuși, un om singur nu poate controla Bucureștii în toată extinderea, iar agenții însărcinați cu salubritatea capitalei nu știu să-și facă datoria, și de aceea băltoacele din multe strade, nu să mai stirpesc.

O consecință a războiului este și faptul, că chestia ovreiască se pune iar în discuție — S'a constatat altcum faptul că, de câte ori România să află în oare cari împrejurări grave internaționale, sau silită să facă vr'un împrumut pe la băncile străine (jidovești), de atâtea ori evreii noștri ies cu jaiba în proțap și cer drepturi politice! Așa au fost când România să afla în strâmtoare financiară, așa fac acum, din cauză că câteva mii (?) dintre ei au luat parte la plimbare de războiu fără gloanțe, în Bulgaria; și la noi să găsească politicieni cari le-ar da acestea drepturi fără nici o restricție. Despre chestia aceasta, voiu vorbi cu altă ocazie mai pe larg, căci e merită să facă multă bătaie de cap politicienilor noștri, mai ales celor interesați cari așteaptă să profite din aceasta chestie.

*

Tot resboiul, — respective cheltuielile mari făcute cu intervenția noastră armată, precum și pentru cheltuielile cauzate cu noul teritoriu și mai ales, pentru pregătirea pentru viitor a apărării țării, — a făcut ca țara să facă un împrumut de 250 milioane, care de astădată, era să se facă la Paris și nu la Berlin ca de obicei, la Bancheii evrei. Când colo, tot cu această sa contractat împrumutul. Este ceva semnificativ că, bancheii evrei dau bucuroși bani statului român, mai repede decât iubita noastră Franță. Dar să spun cum mi-a explicat acest fapt un student — „evreu român“ — care la întoarcerea lui dela Berlin să afla în același tren și vagon cu mine?

„Bancheii evrei dau fără multă vorbă bani împrumut Statului român, căci ei știu bine, că orice împrumut, este un cuiu mai mult bătut în coșciugul României“.

Ar trebui să avem guverne și corpuri legiuitoare cari să priceapă acest avertisment dat prin asemenea împrumuturi cari, cum se vede, sunt un asasinat premeditat asupra statului român! Este și timpul să ne punem și întrebarea: dacă de câți va ani, ne tot lăudăm cu excedente bugetare, și chiar în anul acesta cu peste una sută milioane, pentru ce să mai fac împrumuturi, și încă afară din țară, la dejmani? Și câte alte întrebări s'ar mai putea pune în această chestie, când deja datoria țării atinge suma de două miliarde.

*

Din cauza holerei, începutul anului școlar s'a amânat cu două luni. Este decis ca cursurile liceale să înceapă la 25 Octbr. dar nu este exclusă posibilitatea de a se mai amâna dacă s'ar dovedi cazuri de holera în capitală sau orașele cu școli secundare! Ca totdeauna, și în anul acesta, sa prevede o mare afinență de tineret la învățătură.

Nu sunt suficiente liceele ce avem, și un noroc că în ajutorul statului, în această privință, vin și institutele particulare, de care în București sunt vr'o 20 pentru ambele sexe. Am constatat cu bucurie că unii Români cu stare din Transilvania, își aduc fetele în aceste penzioane particulare, pentru ași câștiga pe lângă o cultură superioară și o limbă frumoasă românească, ca și alte limbi străine.

Unul dintre cele mai cu renume și mai populate dintre acestea penzioane este „Penzionul Moteanu“ condus de două surori licențiate de Universitate și conservator. O seriu aceasta ca răspuns unor compatrioți, cari mi-au cerut informațiuni în aceasta privință pentru a să ști orienta.

I. Popescu Delarupe.

Procesul de „Agitație“ a părintelui Octavian German din Hădărău.

Toată lumea românească cunoaște — ori mai bine zis își aduce aminte, cât sânge rău, câtă tulburare de inimi, a produs înființarea episcopiei de Hajdudorogh.

Între preoții cari au apărut cu devotament biserica noastră împotriva vrășmașilor — a fost și părintele tinăr din Hădărău Octavian German.

Sf. Sa, în ziua de Rusale, la oficiul divin de sara, a comunicat în cuvinte calde și pe înțelesul credincioșilor planul meschin și fără de păreche în analele istoriei mondiale a guvernului unguresc, de-a încorpora în cadrele unei episcopii maghiare, un număr de peste 80 parohii de rital gr. cat. Tot odată provoacă pe credincioșii de față, ca să ia cei mai cu dare de mână — parte

FOIȚA.

O zi ca altele.

De Toma Cocișiu.

(Continuare și fine.)

— Îți pui, îți pui, numai fi pe pace.

A trântit capul pe spate, a tras câteva înghițituri de plăteu un colț de țară. De ce bea, de ce i-se părea că se urcă tot mai sus, ba odată nu știu cum i-s'o arătat, că era tare aproape de grindă, cât a întins mâna să nu se loviască. Fereștile, când se uita la ele să făceau mari, mari, cât ușa de mari. Ușa se făcea când largă, când strâmtă. Odată se înălța pragul de jos, odată se cobora pragul de sus.

Când bea acum par'că mergea ra'hiul mai afund. Se simțea lihod la rânza, par'că cercuri de fier îi strângeau capul, îl brnia somnul, și par'că se învârtea casa cu el.

S'a sculat cu greu, sprijinindu-se de laviță, de masă și abia se putea ținea în capul oaselor. A ieșit hârșându-și opinile pe podeala crișmii. I-se muțaseră încheeturile dela genunche, stau să nu-l poată sluji, i-s'a părut chiar că umblă în genunchi.

Boscorodia: „bani am, n'am. Pungă... n'am, ba am“. „Nu așa măi vecine, veni un om de ajutor. „Bani am, pungă n'am. Bani

n'am în ce-i băga, pungă n'am pe ce-mi lua. — Vecinul venia și el la crișmă și-i știa vorba lui Ghiran. — Așa, așa — prinse a râde Ghiran, dar era pe aci să-și facă vânt pe spate.

Aerul înserării l'a mai desmetecit, chiar deosebia drumu și ținea cât putea la mijloc.

— Cuțu miic! — asta era că-și chiamă cănele. Mai an striga așa din bun senin: „nеспălat-o!“ Când era june cu vorba asta o bătrână cerca să-l abată dela Măriuca, nevastă-sa de acum, și să i-a pe o nepoată de a ei. El a luat-o pe Măriuca pentru obrazii ei înfloriți, pentru vorba ei blândă, cuminte și isteată. Nu-și da el seamă atunci că Măriuca nu e ca celelalte, i-o spuneau și lui alții.

Dar într'o sară cumnatu-său, ăla care se uită cu un ochiu cam într'o parte, cum vine vorba; cu-n ochiu la faină și altu la slanină, i-a ținut calea și i-a spus răs-picat. „De-ți mai auz gura, strigând așa, o pățești. Așa să știi. Ce-ai cu soru-mea, mă? Nu-i destul că furi vremea lui Dumnezeu, te duci acasă mort de beat, porcule mai îndrăznești, mă, să zici de cine-i la casa ta, mă, și muere și bărbat. Și cu o gloată de copii mă“.

Ghiran a tăcut molcom, dar lăcat pe gură tot nu și-a pus. Striga acum: „chiorule, chiorule“. — Da l'a întărcat Chioru.

A ieșit odată de după un gard și i-a tras o cheifăneală; toată nopticica s'a văitat

de coaste. Fiindcă nu s'a putut lăsa de învăț, acum striga cănele.

Măriuca, după ce a sosit acasă, din câmp, a trebuit să se lase pe pragul tinzii, să-și mai adune sufletul, prea era trudită.

Puii piuiau jalnic de foame, găinile își ștergeau ciocul de pământ, nerăbdătoare, cocoșul sta deoparte supărat, rațele au simțit și ele pe stăpâna și au venit de unde erau grăbite, măcâind, schimbând povara trupului de pe un picior pe altul. Doi porci își făceau loc cu botul printre galițe, vițelul din grajd, dacă a simțit că-l aude cineva, mugea și el de păsul lui. Soarele scăpăta la sfințit și din geana lui purpurie trimitea cele din urmă sulți aurii. Au venit și copii din vecini, unde-i lăsase în gazdă, au venit la mama, unul spunea ce i-o zis celalalt, altul că el la amiazi a căpătat multă pită și puțină brânză, cel mai mic se vâicărea de foame. Măriuca i-a împăcat cu vorbe dulci, domoale, apoi s'a ridicat inimoașă să împăce cele guri flămânde.

Copilul cel mai mare, singurul de ajutor, a pus râtezu la găini, la rațe, a adus paie proaspete la porci, a luat un braț de lemne, tăiate de măsă cu mare greu, să ațâțe focul. Lemnele uscate ardeau ca lumina, s'au încins flăcări sdravene pălpăitoare cari se prîngeau pe părății ceanului de pe pirostrie. Apă de mămăligă a dat în elocot, uneori se răsvrătea asupra focului aruncând stropi fierbinți, mâniașă că-i tul-

la meetingul din Alba-Iulia, unde cu ființa lor, persoana lor, să protesteze în contra acestui atentat vitreg, ascultând tot odată, vorbirile însuflețite ale fruntașilor neamului nostru. La sfârșitul vorbirii să și însinuș șeasă credincioși, cari apoi de fapt împreună cu preotul German au și luat parte la meetingul din Alba-Iulia.

S'a aflat însă cantorul local Deac George, care numai decât a mers în vecini la învățătorul de stat, Szilágyi Jozsef, și a întins câte verzi și uscate — ba că preotul ar fi zis, că să mergem la Alba-Iulia unde cu sângele avem să apărăm drepturile noastre și unde vor fi vărsări de sânge, și adunarea din Alba-Iulia va fi mult mai sângeroasă, decât cea din 1848, apoi că preotul ar fi zis, că ungerii ne-au luat școlile cu puterea și că tot ungerii vin și ne i-au acuma și bisericile, și crucile de pe biserici. Cam în chipul acesta a vorbit George Deac, cantorul gr.-cat. din Hădărău. De sine înțeles soțul de arme, voivodul Szilágyi Jozsef, care pururea vede țandura în ochiul altuia, iar bârna din ochiul său nu o vede nici când, a zis acuma popa e al nostru, pe el dară. Și cea făcut Szilágyi, s'a luat la sfat cu o altă persoană tipică, cunoscută de toată suflarea românească — pe unde numai a putut străbate, infectând aerul — cu Alexandru Peștean un învățător confesional amovat din postul său, pe timp de doi ani, pentru desele și neîntrecutele isprave murdare, ce le-a făcut în școala și biserica gr. cat. din Adrian, denunțând inspectorului școlastic localul de școală, că rogu-te ar fi necorăspunzător din punct de vedere sanitar al Dniei Sate, — sârmanul nu a înțeles și nu înțelege și azi, că sănătatea i-se sdruncinează, nu prin localul de școală românească ci prin nopțile și zilele petrecute prin crișmele din Reghin, Turda, Hădărău.

— Acestea trei tipuri — doi învățători români — notez, că Deac George e și învățător în penziune și că tot sub s'a pierdut și școala din Hădărău — și unul de stat au pornit în chipul cel mai murdar posibil un adevărat atentat, complot în contra tânărului preot, cercând să zădărnicească ori ce încercare și început nobil în sinul credincioșilor gr. cat. din Hădărău.

În fine după un stat făcut în casa cantorului Deac George, unde de sine înțeles Dna Sofia Deac, încă a luat cuvânt, zicând între altele: „Zoaiă, bărbatul meu va jura, că părintele a vorbit de sânge, căci nu-s va pune sufletul nici pentru o mie de preoți, decât pentru popa ăsta (vezi fasiunea lui Szilágyi Jozsef în actele dela Tribunal).

După celea petrecute în casa cantorului Deac George, unde de sine înțeles — femeile au avut majoritate de voturi — s'a luat hotărâre ca lucrul să-l denunțe notariul. Zis și făcut. — Pe nefericitul de cantor îl duc în cancelaria comunală, unde apoi se i-a un protocol din partea subnotarului și notariului Szeki Lajos, și din gura cantorului storc din nou denunțările de mai sus și cu mult alaiu subscriu protocolul luat contra preotului —, adaugând în protocol, pe lângă celea de mai sus, că rogu-te a „nagyláh popa“ zilnic agită în contra nesolvirii dării comunale și că cu băeții din școala de stat nu catehizează în limba maghiară, ba cei mai mult a cutezat să propună românește și să facă cu băieții lectură în limba română, îndrăsnind chiară să facă litere românești pe tabla din școala de stat.

Nu trecu mult și oficial pretorial din Murăș-ludoș, pornește cercetare — prima inquisiție — în contra preotului, care a cutezat să agite pe românii săi, contra ungerilor. Sosește subpretorele Deményi din M. ludoș și în cancelaria comunală i-a la

întrebări pe preotul local, pentru marea crimă ce-a făcut-o contra intereselor acestui stat și în special contra rasei maghiare. —

Tinărul preot Oct. German, de tot hotărât, fără șovire răspunde: „Da în ziua sus numită, am vorbit, după terminarea oficiului divin de seara, — având de temă: „*Infințarea episcopiei maghiare de Hajdudorogh*“.

— „Am trecut în revistă istoricul înfințării acestei episcopii, arătând credincioșilor tendința mașteră de carea este condusă cărmătării noastre, rumpând dela sinul bisericii noastre parohii de peste 80 la număr, cari după cum ne povestește istoria neamului nostru, au fost totdeauna românești și aparținătoare cărmuirii Vlădicilor noastre. A mai spus apoi, că adunarea din Bălgărad este și va fi cât se poate de pacinică și, că aci nu va fi ca în 1848 vărsare de sânge — ci va fi numai pace, bunăînțelegere și mai marii noștri, cărturarii noștri, vor ținea vorbiri prin cari să arete lumii nedreptatea ce ne-o face guvernul țării“. Cam în acest feliu a vorbit — considerând esența cuvântării, părintele Oct. German.

La punctul, că ar fi agitat contra neplătirii dărei comunale, pur și simplu a negat, zicând că aceasta e o curată minciună. — În ce privește punctul ultim cu catehizarea în limba română și că de ce face lectură cu băeții români în școala de stat din loc și că de ce a scris pe tablă litere românești? A răspuns: „Da, nu neg, în adevăr așa este, Eu nu pot să calc în picioare ordinațiunile mai marilor mei bisericesti, eu îmi fac caz de conștiință din catehizarea băieților, apoi, că îi învăț a citi românește aceea eu nu o țin de crimă! Că, doară cine își poate închipui progres în orice ramde știință, fără ca să poșezi limba respectivă ori și mai mult fără ca să ști citi! Vă pute-ți Dvoastră închipui aceea, ca eu să percurg toate elementele religiunii cu peste 70 băieți români, fără ca ei să nu știe citi?—

Cantorul George Deac, la interogator să face, că din toată vorbirea preotului nu a auzit nimica și că el în decursul vorbirii preotului să ocupa cu Mineiul, cătând slujba pe ziua următoare. Atât și mai mult, nimic! — Sârmanului numai acuma îi venise în minte, că totuș prea mare a făcut-o! — Să dau apoi ascultare servitorilor din curtea Bornemissa, între cari unul cu numele Mocan Ioan le-a spus-o verde: eu, Dnilor, nici n'am fost la biserică dela Paști, deci n'am cunoștință de vorbirea părintelui, la ce ma-ți și chemat!

Intră servitorii și pălmașii din curte, rând pe rând, dar toți ziceau, cecece a zis primul. — *Széli Lajos*, notarul, turba de mânie, ba să răstea cătră ei și zice: Mă! tu acuma nu ști nimica, lasă am să-ți arăt eu ție!! În chipul acesta cu slujba din curte au finit-o! — Credeau ei —, că îi vor putea corupe să fasioneze, contra părintelui lor, dar au sfeclit-o! — Sfârșind așa de tragic să descarcă, sub-pretorele, notarul, asupra bietului cantor Deac George, ajuns într'o situație așa de penibilă, și-l amenință în chip și formă, că îi vor arăta lui atunci când va trebui să joare! — După acestea preotul Oct. German, dă la protocol peste 40 martori, bărbați, cari în decursul vorbirii au fost în biserică și deci au să-i fie mărturie dreaptă. Astfel terminându-se lucrurile protocoalele se închid și prima inquisiție să sfârșește.

bură hodina vrășmașul acesta de flacări, care ar vrea s'o sece într'o clipă.

Măriuca a venit cu laptele aburind, l'a trecut prin strecurătoare și la pus la foc. Copiilor, în preajma focului, li-se lumina pe rând fețele. Abia apucă să gate mama cina. Erau ca bătuti, de sbenguirile de peste zi. Cel mai mic nevăzut de nimeni, și-a răzimat capul de sacul cu făina, a adormit și la cină abia l'a făcut mama să imbuce și el ceva.

L'a luat în brațe, l'a mângăiat pe cap, la întreat ce a făcut el azi, cu cine s'a jucat, unde-i mu, mu. Copilul sta ca mort, cu capul pe pieptul mării. Într'un târziu de vorbă, de tângănitul lingurilor s'a mai deșteptat, s'a frecat la ochi cu mânuțele, mama lua o lingură pentru ea, una pentru odorul din brațe.

Mesenii hălțavi au infulicat roata de mămăligă. Și-au făcut cruce, au ieșit de după masă, „Tatăl nostru“ în glasul lor îngereac, băieții deauna în pat, fetele și-au pus năfrămile sub perină și s'au suit și ele în așternut.

Ghiran, la ușa, nu găsia cleșnița. A sgrepsenat mult ușa cu unghiile până a nimerit și-a deschis. A ținut ață la masă. Pe Măriuca o trăgea inima și lăsa ceva și pe seama lui. Dumineca nu-l lăsa odată cu capul să iasă între oameni cu hainele neprimenite. Luna și picura lumina ei argint prin fereastra dela curte și și juca razele în părul bălan al unei copile, din păcel. A

molfait el cât a molfait, apoi s'a lăsat mort pe laviță. Paza și grija căsii o purta Ștefan, cel mai mare între frățiori.

Măriuca colinda satul după lucrători, pe mâne, la strânsul ovășului din polog. A venit la moșie, da și stă de lucru. Cum le potrivește, cum nu, destul, că ea, biata, un cap de muere, e în rând cu lumea. Dimineța în zori se apucă de lucru c'o poftă nesăturată și curgea gârlă sporul în urma ei. Lucrător să fi fost, s'o întreacă. De n'avea la casă tihnă, atâta mulțumire avea că luera în brazda și-i creștea inima sările când se întorcea dela câmp în mijlocul lucrătorilor ei, ea, fată săracă, ce a fost la părinți.

Căți bărbați, căroră le trecea prin gând America, nu aduceau de pildă pe Măriuca, când nevestele lor se vâicăreau de lucrul câmpului.

Trece azi, trece mâne. Ghiran cheltuia bani și sănătate, Măriuca se sbătea ziua, noaptea. O singură nădejde i-se arăta în cale ca o stea luminoasă: Ștefan al ei. Îl vedea câteodată, în gând, fecior sdravăn, la coarnele pingului, cu biciul petrecut pe după umăr, cu pălăria pe o sprânceană. Cât de ascultător e și ce cuminte e de pe acuma. Rar, gândul acesta frumos era tulburat de vedenia lui Ghiran. Nu, n'are să-i samene lui. S'apoi va vedea el răul, ce ne bântuie — și până târziu noaptea nu putea adormi de povara gândurilor...

A II inquisiție din partea Tribunalului re-gesc din Turda, la 8 Nov. 1912 st. n. ziua stului Dumitru.

Preotul în ziua stului Dumitru, săvâr-șește serviciul divin puțin, mai de vreme și pe ceasul pus 9 a. m. se prezintă împreună cu martorii 40 la număr, în cancelaria comunală Jude investigator — Dnu! Dozsa. Să începe investigarea martorilor, cari unul fiecare, fășionează așa după cum îl ajută memoria și după puterea sa intelectuală. Notez, că în esență a vorbit aproape toți aceiași și anume: — „Ne-a spus părintele, că la Bălgrad va fi o adunare a Românilor, unde, care voim și avem bani, putem merge și că acolo vor ținea vorbiri și predici Dnii români și că vor ținea sfat, că doară stăpânirea țării vrea să ne iea niște sate românești și să facă din ele o vladicie ungu-rească. Și apoi, că să ne grijim ceea ce avem și să ne păzim avutul nostru și să fim creștini și români buni. Ne-a spus, că acolo domnii cei de român, vor face un contract mare, pe care și-or pune numele și l-or duce până la Sfinția Sa, părintele nostru la Roma și la Împăratul“.

După terminarea acestui șir lung de martori, urmează frații de suferință a can-torului Szilágyi Jozsef și Alexandru Peștean. Primul zice, da, este adevărat, mie mi a spus George Deac, că popa a vorbit de sigur și a agitat poporul său, contra ungarilor și că a vorbit de unguri și celea de mai sus (vezi mai sus).

Al doilea, Peșteanu Alexandru, Da — eu facă, mărturisesc, că odată am mers în casa lui George Deac împreună cu fratele Szilágyi și cu Dna lui și cu Dna mea și aici ne-am pus la povești și între altele a venit pe tapet popa nostru. Și curioși de vorbirea preotului — fiindcă eu în ziua aceea nu am fost acasă — am întrebat uită, mă George, drept e, că popa a vorbit de sânge și că ungarii ne-au luat școlile și că acuma pun piciorul și în biserică? Și pe asta a zis fra-tele George, e drept, așa a vorbit. Iară Dna lui, Sofia Deac, de alta parte a zis: da ti drept, barbatul meu nu va jura pentru o miie de popi, necum pentru ăsta!

Înțelegând George Deac, de feliul cum au fasonat frații lui Szilágyi și Peștean — seara târziu pe la 7 ore, după ce judele era gata de plecare a mers tiptil înlăuntru, scuzându-se și zicând: „Dle jude, mergând acasă și vorbind cu femea, mi-a venit în minte, că de fapt, părintele a zis și vorbit, că ungarii ne-au luat școlile și acuma pun piciorul și ne i-au și bisericile! De sine în-țeles judele a luat lucrul la protocol, iară cantorul a ieșit mulțămît, că s'a mântuit popa cu care zilnic servește la altariu și care nici cât este negru sub unghie nu i-a greșit, ba încă precum am înțeles din oameni i-a dat o stimă prea mare, pe care, sârmanul, nu o-a înțeles, nice nu a știut-o prețui.

Notez, că la inquisițiunea prezentă a fost de față notabilul și vrednicul bărbat din

Murăș-ludoș, avocatul Dr. Ioan Oltean, care a venit din dragostea față de părintele Oct. German și ca să se încredințeze despre mersul bun al investigărilor, dând sfaturi bărbătești și încurajând pe tinărul preot — despre ce să i a act cu profundă mulțămîtă! (Va urma).

Correspondențe.

Correspondență din Oradea.

Exerciții s. a teologilor noștri. — Oaspeți înalți. — Denumire nouă. — Ordinare de preot și de lectori.

Teologii noștri pe când erau prin Semi-nariile streine erau vecinic huiduiți, eli-minați, șicanați pentru limba lor; aceste lu-cruri erau în timpul din urmă atât de dese încât a devenit insuportabile.

Spiritul dragostei creștinești lipsind din stăpânii și elevii seminarului, teologii noștri nu erau în stare să trăiască o viață adevărat sufletească, căci la aceasta tre-bue liniște, pace, și trebuiesc și exemple. Era grea soartea bieților noștri teologi.

Îl. Sa Episcopul diecezan a înțeles gla-sul vremii; cu energia sa cunoscută a exoperat ca teologii noștri să poată fi într'un singur loc, căpătând fundațiile dela toate semina-rele streine și a dispus ca în seminarul copiilor să li-se facă loc, să fie la ei acasă, cu superiori de-ai lor, cari înțeleg cum tre-bue creșcuți viitori preoți.

Deci în acest an sunt la olaltă toți teologii diecezei noastre pentru întâia dată (afară de cei din Pesta); toți sunt la noi a-casă, în seminarul nostru, care cu ajutorul lui Dumnezeu și cu grija Îl. Sale încurând va fi o teologie completă a noastră, cu zidul, cu elevii, cu superiori și cu profesorii no-ștri!

În acest an au fost pentru întâia dată ss exerciții pentru toți teologii noștri în se-minarul copiilor unde sunt adăpostiți de-ocamdatăși ei. Și e deînțeles, cu câtă evlavie au petrecut ei aceste zile de curățire și înălțare, când toate au fost în limba maicii ș'a bisericii lor!

Ne va ajuta Dumnezeu să avem semi-narul teologic întreg și pe deplin al nostru și nu va trebui să ne expunem la atâtea mizerii, și vom putea orește din teologii noștri caractere tari, oameni zeloși și însu-flețiți.

Ss. exerciții au fost împlinite în zilele 29 Oct.—2 Nov. 1913 n. sub conducerea noudenumitului capelan catedral George Preanca, care a ținut și meditațiile.

În 31 Oct. Îl. Sa Hossu, Episcopul Gherlii, venind din Roma, a fost oaspele Îl. Sale Episcopului nostru până în 2 Nov. A fost însoțit de Cl. Enrico Benedetti pro-fesor la Propaganda din Roma, și referentul cauzelor românești la Sf. Sa Papa.

Acest din urmă a cercetat toate insti-tuțiile noastre atât de-aici cât și din Beiuș, unde a mers însoțit de Cl. D. Dr. Grigorie Popp secretar episcopesc.

Decurând Clarissimul Domn Dr. Gheorghe Miculaș, profesor la preparandia noastră a fost numit de director substituit de aceasta preparandie; astfel a căpătat dis-tincție binemeritată un profesor zelos și vrednic în toată privința.

*

Duminecă, în 2 Nov. Îl. Sa Episcopul diecezean a ordinar într'un preot pe Vasile Terdic, până acum de curând actuar și bi-bliotecar la curtea episcopescă: — a con-ferit tot atunci lectoratul următorilor teologi patruaniți: Sabin Goron, Victor Pop, Vasile Selăgian și Ioan Gramma.

Intr'un ceas bun, și pentru ei, și pentru Biserica și dieceza noastră!

Correspondent.

Pagini științifice.

Higiena creierului.

De Dr. V. Hâncu, med. arhid.

(Continuare)

Etatea. Memoria copiilor e mai mare, mai fidelă și ține mai multă vreme. Aceasta se explică prin faptul, că spiritul în timpul copilăriei e ocupat numai într'o anumită parte, ideile formate sunt bine imprimare, pe când mai târziu impresiunile sunt foarte variate și pot dispărea repede, totuș omul matur și bătrân își reaminteste viața din copilărie și tinerețe. La bătrânețe însă cre-erul pierde din puterea nervoasă. Simțurile se tocesc treptat, impresiunile se capătă și se prefac anevoie în creer, se pierd foarte lesne, pentru că nu se pot bine imprima.

Obiceul sau deprinderea pot desvolta memoria și mai cu seamă a unor simțuri. Memoria sunetelor sau a auzului și a vederii prin scris și prin cetire e cea mai des-voltată, și care servește pe cei mai mulți cultura.

Memoria fiind supusă voinței, ea să fie pusă în activitate creerul va trebui să mun-cească, să cheltuiască din substanța nervoasă cu alte cuvinte să piardă din energie; prin consumare creerul va ajunge să obosească și memoria să se lenevească, stare care se poate înlătura prin ocupații intelectuale sistematizate și prin repaus.

Cei ce își silesc mult memoria ex-copii forțați la recitari pe explicate, învățatul pe derost și pe dinafară, au adesea mai târziu memoria slăbită, obosită, suferind adesea de congestii cerebrale, dureri de cap, amețeală, țiuțuri de urechi cu slăbirea și debilitarea întregului organism. Alteori congestia dă naștere la ideotizare prin in-flamația creierului sau alteori poate produce chiar moarte.

Filip Haas și Fii
Fabrica: Sopron.

(20) 17—20

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane.

Aranjamente complete pentru hoteluri și scald.

Judecata: E facultatea spiritului prin care el strânge ideile trecute și pe cele de față, comparându-le unele cu altele, și căutând a trage urmări hotărâtoare. Ea e fondată pe memoria sigură a faptelor existente sau trecute. Memoria falsă dă judecăți rele și vătămătoare. Puterea judecătii mature bănuiește și dovedește adevărul. Cu toate acestea în operația adevărului pierdem din memorie unele idei, sau introducem altele, cari nu au legătură, atunci judecata nu e bună, comitem greșeli, de care poate mai târziu, dându-ne seama ne măhnim.

În judecată spiritul pune în mișcare tot creierul, toată substanța lui muncește și consumă din materialul celulelor și al nervilor, prin urmare în această funcțiune va pierde foarte mult, căci oboseala vine repede și dacă e repetată creierul ajunge la slăbirea nervoasă.

Judecata e un apanaj al facultății, de care se va servi mai mult omul sănătos și întreg. Tinerii, bătrânii și bolnavii o vor întrebuința cu prudență, pentru că se pot obosea lesne și în cele mai multe împrejurări pot să o denatureze, să o falsifice, introducând alte idei, alte elemente, cari nu au legătură cu urmarea firească a adevărului acceptat.

Spiritul — așa numita partea sufletească a omului — rămâne în întregimea lui nealterat, pe când creierul, însă, instrumentul de operațiune, sau de dovedire, neavând în destulă putere, poate prezenta alte consecințe, cari de multeori sunt false.

De multeori cu toată slăbiciunea puterilor, spiritul chiar cu un creier debil, își are puterea prin adevăruri netăgăduite, pe când creierul în raport cu împrejurările se poate debilita, prin consumarea sau alte circumstanțe patologice, mai ales, că facultatea judecătii de multeori se face pe un timp foarte mărgint. Ca cauză la toate acestea igiena ar mai putea adauga: Timpul de digestie, excesul de ocupațiuni intelectuale, cari îngrămădind sângele la creier, împiedică atenția, scade memoria și tulbură judecata ajungând repede la oboseală. Iar aceste împrejurări pot fi dăunătoare pentru tinerii copii și pentru bătrâni, cari nu au destulă putere și energie să susțină facultatea judecătii, expunându-i pe cei dintâi la inflamația creierului, iar pe cei din urmă la diferite congestii omorâtoare. De unde ar urma să se recomande, ca copiii să fie conduși cu mult tact și prudență în mersul instrucțiunii încercând gradat operațiunile de judecată. Pe când bătrânii vor fi mai mult consultați asupra adevărurilor de cari au cunoștințe și experiențe. (Va urma.)

Diverse.

Sâmbătă în 8 Novembre fiind sărbătoare — s. *Martir Demetriu, izvoritorul de mir* — numărul proxim al „Unirii” va apărea Marți în 11 Novembre la orele îndatinate.

Știri personale. I. P. S. Părintele Metropolitan *Victor*, însoțit de secretarul *Dr. Alexandru Nicolescu*, a plecat ieri la Sarasău în Maramurăș, unde va sta mai multă vreme pentru recreare în mijlocul rudeniilor.

Dorim înaltului Prelat, să se întoarcă în pace și sănătos la Reședință.

Cătră On. Cetitori. După ce suntem la sfârșitul anului, și unii dintre On. abonați nu ni-au trimis încă nici până acum nimic, nici din restanța anilor trecuți și nici din abonamentul anului curent, — venim a-i ruga cu tot respectul, să binevoiască a-și face datorița și să ne trimită prețul abonamentului. Foaia are mari lipse și nu aștepte nime să-i meargă gratuit, iar redacția, pe lângă muncă nerăsplătită, să se îngroade și în datoriți.

Redacția și Administrația.

Un dar pentru bis. gr.-cat. din Hâbria. Din America a binevoit a colecta pentru un clopot la st. bis. Ioan Haplea și Chiprian Todor, frumoasa sumă de 580 cor. pentru care faptă adevărat creștinească, și pe calea aceasta li-să dă mulțumită. În numele parohienilor. Hâbria la 1/XI 913. Antoniu Filipescu, preot rom. gr.-cat. Ioan Haplea I. Vasile, curator prim.

Conflict între Ministrul de Culte și episcopul din Pécs. Conte Iuliu Zichy, episcopul din Pécs, a conezut pe avocatul și fost deputat dietal Hoffmann, că la academia catolică de drept din Pécs să țină prelegeri despre bosnioci. Această dispoziție episcopul a adus-o la cunoștința ministrului de culte Dr. Jankovich, care însă nu a aprobat-o pe motivul, că Hoffmann e pus sub acuză în chestia luptei cu călimarele din parlamentul ungar în 1910.

În răspunsul dat ministrului, episcopul rescrie, că acest amestec nu-l ia la cunoștință, ci din contră îl respinge. Incredințarea dată lui Hoffmann nu o retrage, pentru că în contra lui nu-i o astfel de procedură, care să-l disqualifice făcându-l neapt pentru ocuparea unei catedre profesoriale de drept.

Procesul călimarelor. În 12 Novembre se va ținea pertractarea finală în cauza călimarelor svărlite de deputați opoziționali spre băncile ministeriale în ședința furioasă a camerei ungare ținută în 29 Martie 1912, dintre cari ministrul prezident de atunci contele Hedervary și fostul ministru de agricultură contele Serényi au suferit leziuni mai ușoare.

Vulcan, societate industrială pe acțiuni. *Ariz.* Domni acționari proprietari ai certificatelor interinale N-ri 5, 11, 18, 22 și 24 sunt recercați să-și achite întreg restul din valoarea acțiunilor iscălite precum și interesele de întâziare statutare pentru-că la din contră după 30 zile dela a treia publicare a a acestui aviz la acest loc, vom purcede conform §-lui 8 al statutelor noastre. *Direcțiunea.*

Sborul aviatorului Dancourt prin Budapesta la București. Aviatorul Dancourt venind în sbor din Viena a aterizat la Budapesta, de unde pornind a sborat la Arad și de pe hipodromul din Arad a luat direcția spre Deva. Aviatorul a aterizat singur, deoarece pe însoțitorul său l'a trimis cu trenul la Craiova. Dancourt a declarat că pe valea Murășului va trebui să sboare peste culmile dealurilor, ceea ce îngreunează mult înaintarea mașinei. Crede că în 15 zile — neîntrevedind nici o piedecă — până la Cairo.

Din Arad a spedit o telegramă ziarul „*Matin*” și „*Agentiei Havas*” în care descrie

monotonia șesului ungar (Alföld.) unde pe o întindere de 250 kilometri nu a văzut nici un arbore, a văzut înse, ca la 200 corturi țigănești, cari la sbârâitul mașinei au năvălit din corturi și curioși l-au urmărit timp mai îndelungat.

La finea telegramei aviatorul zice: „e foarte deosebit portul unguresc, aici deja se începe Balcanul”.

Un inginer maghiar din Arad, care a dat telegrama s'a supărat foc pentru caracterizarea ce o face aviatorul poporului maghiar și a șters acest pasaj din telegramă rugând pe Dancourt să-și îndrepte greșala.

Gentilul aviator ș-a cores propoziția astfel. „Cojoacele deosebite, portul colorat arată, că ne apropiem de Balcan”.

De altfel aviatorul a declarat, că s'a aflat foarte bine în Arad, unde a fost în societatea inginerilor.

Convocare. Despărțământul Fogaras (Făgăraș) aparținător Reuniunii învățătorilor gr.-cat. din Arhidieceză în senzul § 21 din statute își va ținea adunarea de toamnă la 16 Noemyrie st. n. a. c. în comuna Herszény (Herseni) la care avem onoare a invita P. T. membrii fondatori, ordinari precum și pe toți binevoitorii școlii.

Cinema Edison continuă cu reprezentațiunile sale interesante. Ultimele filme, ca: Copilul vândut, Onoare pentru onoare, Comedianta (cu Astra Nielsen) și Expatriatii au făcut o impresie șguduitoare. În scurt timp va urma: *Quo vadis*, *Războiul balcanic și Îngroparea lui Vlaicu*. Sprijinul On. Public românesc e necesar la astfel de întreprinderi costișitoare. Joi două reprezentații: la 5 și la 8.

Necrolog. † *Ana Muntean* născ. *Ciactan de Beldiu* văd. preoteasă, după un morb scurt suportat cu resignațiune creștinească și împărtășită cu ss. ale muribunzilor și-a dat nobilul său suflet în mâinile creatorului în 30 Octobrie a. c. st. n. la 10 ore dimineața în al 81 an al vieții sale laborioase și 53 an al căsătorii, și 46 an al văduviei.

Rămășițele pământesti se vor așeza spre repausul etern în cimiterul din Maroscsapó Sâmbătă în 1 Novembre a. c. la 2 ore d. a.

— † *Iulia Silași* născ. *Alexi*, protopreasă văduvă, a repausat după un morb îndelungat Duminecă în 2 Noemyrie st. n. 1913 la 2 ore dimineața în al 70-lea an al cătării și al 13-lea an al văduviei în Buda-telec.

Odihnească în pace!

Posta Redacțiunii.

B. În fața crucii — nepublicabilă.
Cămăraș. Precum vezi a sosit prea târziu.
La revedere.

Sirolin
„Roche”

Recomandat de medici în toate
îmbolnăvirile Organelor de respirație

În morburii de plămâni,
Cataruri bronchiale,
Tusă convulsivă,
Scrofuloasă copiilor.

Se află în toate Apotecele
cu 4 Coroane sticla.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Biserica e de 14 m. lungă, 6 m. lată. E așezată pe un vârf de coastă, că abia poți străbate și vara. Ți-se îmbie de altcum de acolo o priveliște frumoasă, numai că credincioșii se vor fi prea dedat, decât să se delecteze în aceea priveliște, sau cel puțin n'ar sui coasta.

În biserică se fac rugăciunile dela litie, se citesc rugăciuni asupra bolnavilor. O femeie bolnavă a întârziat neputând străbate prin mulțime. Arhiereul auzind se reîntoarce cu multă dragoste în vorbă și în faptă și îi cetește numai ei. Se ocupă apoi mult cu copiii.

Cărțile bisericesti.

În biserică aceasta a Nistoreștilor se află:

1. Un Aposolier tipărit la 1743 în Buzău.
2. Catavasier din Buda 1818.
3. Evanghelie din Iași 1754.
4. Minologion din Blaj 1781.
5. Octoih din Blaj 1825.
6. » mic din Sibiu 1859.
7. Pentecostarion din Rîmnic 1743.
8. Triodion din București 1747.

În cea din jos a Bilenilor:

1. Apostol din Blaj 1766.
2. Biblia lui Bobb Blaj 1795.
3. Catavasier din Blaj 1823.
4. Evanghelie din București 1743.
5. Euhologion din Sibiu 1849.
6. Liturghii. Blaj 1745.
7. Minologion. Blaj 1781.
8. Octoich. Blaj 1770.
9. Pentecostarion. București 1743.
10. » Blaj 1768.
11. Strașnic. Blaj 1773.
12. Triodon. București 1747¹⁾.

La coborire dela biserică un biet român spunea năcazurile poporului. În comună sunt la 100 gazde, cari au 4000—6000 cor. avere. Jughărul de pământ cel bun e 200 cor. Intreg hotarul e altcum de 11.253 jughere catastrale. O casă gata de lemn e 100 cor. Au foaia «Poporul Român» aproape în 100 exemplare. Sunt mulți membri la Astra.

Famițiile vechi nobile.

Familii mai răspândite sunt: Vlad și Juga, ai căror strămoși au vândut la 3 Dec. 1483 trei sesiuni, două în Seliște și una în Moiseiu lui Ioan Hathal și fraților Ivașko, Nechita și Georgiu cu 40 fl. de aur câte una cu condițiunea ca cumpărătorii să-l onoreze pe Ioan Vlad la sărbători de Paști și de Crăciun cu colaci, iar în ziua de Sân-Nicoară cu un prânz bun²⁾.

Dintre aceste familii la Dum. Vlad alui Dumitru I. Dănilă se numără 11 membri în familie, la Grigore Juga I. Istrate 11, Șt Juga I. Simion 11, Lazar Vlad 12, Simion Juga I. Martin 11, Simion Juga ghijanu 10. Se mai distinge în privința asta mai ales familia Kiss iar nobilă veche.

Afară de aceste ocură des familiile: Grad, Mathies, Bilica, Haheu, Bondor. Dintre aceste familii și-au dovedit la 1752 nobilitatea: Vlad (1468), Juga (1468), Matieș (1547) alias Tutulă. Sub numele de Tutulă se află azi numai Iie Tutulă cu 4, Ioan

Tutulă cu 5 membri și Condrate Tutulă. Ceialalți și încă mulți și-au păstrat, se vede numele Măthies. Tot atunci și-a dovedit nobilitatea și Bulean (1642)¹⁾. În conscrierea cea mai nouă nu ocură atari nume, cu toate, că dela acesta își va fi tras numele biserica din beneficiul inferior de biserică Bulenilor, sau cum scriu unii a Bilenilor. Dl Ioan Mihályi amintește tot acolo familia Tenchiș (1644), care are numai câțiva reprezentanți și înseamnă Tentiș. E apoi familia Ungur (1670), Bondor (1670), Bărcan sau cum se zice învățătorul azi Berkán.

Mai ocură apoi nume ca Hocto, Greț, Bota, Bad, Goga, Soțrac, Font, Seliștean, Dolcea, Dunca, Pop, Ciocane, Tomoiagă, Ivașco, Covaciu, Turlaș, Oneș, Taud, Gyerheș, Guliu, Burnar, Zsoldea, Boorean, Kicz, Danc, Fitigan, Pastei, Gum, Vinț, Baiușan, Hârpa, Lihet, Flutar în parohia de jos.

În parohia de sus Mihnea, Pop, Opriș, Costin, Tămaș, Făgăraș, Trifoi, Ciplea Zubașco, Ștefco, Aleș, Bufrea, Grebvesky, Mujdor, Chindriș, Rus, Rad, Mihályi, Miții, Hapca, Danciu, Mandra, Sas.

Vizitație canonică în parohia din sus.

Făcându-se vizitație canonică fiind curatori Dem. Chiș, Vas. Juga I. Gavrilă, Dum. Grad, Vas. Chiș a Comănesii, Vas. Juga a Ilișchii și Ion Vlad Duhato se constată, că protocolul esibitor e din 1891, protocolul ședințelor curatoratului din 1891, de predici și cateseze din 1913, matriculele botezaților, cununăților și morților din 1790, cercularele din 1852.

Averea bisericii în bani 41 cor. 76 fil. în obligațiuni 389 cor. 98 fil., cari nu se încasează regulat. Averea imobilă a bisericii respective parohială 13 jughere 530 st. □, darea o plătește biserica. Casa parohială două cu 7 încăperi, șură, 2 grajduri, cotețe. Toate asigurate la Transilvania. Grădina de pomărit comunală.

Preotul are lectical 2 cor. În 27 Dec. 1912 sunt conscise 286 familii. Pentru prohodul mare 3—32 cor., prohodul mic 3 cor., cunună 5 cor., misă 1 cor., faștanie 2 cor., maslu 2 cor., botez 80 fil., deslegare 2 cor.

Cantorul pentru prohod mare 4 cor., pentru mic 1 cor., cunună 1 cor., misă 40 fil., feștanie 60 fil., maslu 60 fil., deslegare 60 fil.

Preotul are o mică bibliotecă de cărți latinești și mai ales ungurești ca: traducerea istoriei de Holzwarth, Kiss etc. Învățător e Vasile Bercan, iar ca subscriitor de nume alui Dumitru Kiss acelaș e Vasile Berkán.

La masă la 4 ore, deși arhiereul era foarte obosit se întreținea foarte afabil cu conmesenii, pentru-ce încântat notarul spunea, că cu purtarea lui câștigă toată lumea. Dacă l'ar însoți în turneu un jidov sau refomat — spunea — la sfârșit ar trebui să se reîntoarcă la catolicism, văzând atâta dragoste.

Cătră seară plecăm spre

Dragomirești—Dragomérfalva,

țara, satul, moșia Dragomireștilor, a familiei Dragomir, — azi abea 2—3 familii, — care își trage originea dela Dragomir, feciorul lui Sas Vodă al Moldovei, mort la 1364. Usurpându-i tronul Bogdan, cnez maramurășan, contra voinței regelui Ludovic al Ungariei, acesta pentru nefidelitate îi confiscă lui Bogdan moșia Cuhea cu părțile aparținătoare: Jeud, Bocicoel, ambele Vișee, Moiseiu, Borșa și ambele Seliști. Aceste le donează apoi la 2 Febr. 1365 lui Balc, fiul lui Sas și fraților săi Drag, Dragomer și Ștefan, ca recompensă pentru serviciile sale²⁾.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Ion Birlea: Insemnări pag. 165—167.

²⁾ Dr. Ion Mihályi: Diplome mar. pag. 582.

¹⁾ Idem, Ibidem pag. 580.

²⁾ Dr. Mihályi: Diplome mar. pag. 56.

Lytton Bulwer:

Ultimele zile ale orașului Pompei.

— Roman. —

In românește de: **AUREL B. GAJIA.**

(Continuare). (28)

In fața lui sta un edificiu, prin fereștile căruia se strecurau razele lumii. Stăpânul casei, un bocotan, dase un ospăț, splendid. Fiind ușile deschise pentru aerizare, gladiatorul putu observa oaspeții, ce steteau în jurul mesei. De cea parte a odăii era o fântână săritoare, a cărei picuri cădeau la pământ, ca tot atâtea brillante.

De-odată unul dintre oaspeți începu să întoneze un cântec minunat, al cărui refren îl acompaniau și ceilalți. Conținutul cântării nu-i conveni lui Lydon, căci autorul poeziei nega existența lui Iupiter și a celorlalți zei și preamărea bucuriile pământene. Pe urmă cântecul a încetat și gladiatorul ascuns, observă trecând pe lângă el o mulțime de oaspeți.

Oaspeții erau simplu îmbrăcați; păreau a fi din clasa mijlocie.

— Grozav! — zise unul. Pe Olinthus l-au răpit dintre noi. Ne-au tăiat mâna dreaptă. Când va veni Isus, să apere pe ai săi?

— Setea de sânge a păgânilor nu cunoaște margini — zise un altul. — Pe un nevinovat îl judecă la moarte, asemenea ucigașului. Pentru aceea însă, să nu desperăm! Muntele Sinai se mai poate cutremura odată și Domnul va scuti pe ai săi! Numai nebunii să se îndoiască în bunătatea lui Dumnezeu.

In acest moment se auzi ultimul vers al poeziei.

Și nici nu s'a terminat bine, când nazarinii începură să cânte un vers plăcut al lor.

Cântul se ridica spre cer în liniștea nopții. Preamăreau pe Creatorul.

La auzul acestuia chiar și oaspeții se liniștiră. Creștinii merseră mai departe și trecură pe dinaintea gladiatorului.

Pe Lydon îl cuprinse o frică neexplicabilă. Se ridică și plecă spre casă.

Stelele scilipeau deasupra orașului. Stradale erau tăcute. Șesul Campaniei era luminat de bolta albastrie a cerului. Și totuș aceasta e ultima noapte a orașului Pompei. Colonia Caldeilor, orașul minunat alui Hercule și locul de distracție al Romanilor acum răsufă pentru ultimată. Fără nici o grije de primejdie, locuitorii treceau pe sub zidurile orașului, neștiind, că acest drum le va fi cel din urmă, și că nu vor mai vedea razele aurii ale soarelui.

Gladiatorul auzi pași ușori, la spate. De la amfiteatru se reîntorcea un grup de iemei. Lydon se întoarse înapoi, dar în acel moment îi atrase atențiunea un deosebit semn de pe cer. În depărtare, pe piscul Vezuului, se ivi o lumină roșietică-vineție, având forma unui meteor. A tremurat de câteva-ori apoi a dispărut în nemărginit.

XVIII.

Presemne mari.

Ultima dimineață a orașului Pompei a fost de tot frumoasă. Aerul era liniștit; pe câmpia Campania se lăsase o negură curioasă. — Pescarii observară, că marea începe a se neliniști, râul Sormus se revărsă până la locurile, unde locuitorii orașului Pompei își petreceau în timpul verii. — Din negură apăreau turnurile bătrâne ale orașului și coferișele roșii ale caselor și statuetele. Iar de jur se vedeau piscurile munților, cari se împreunau cu bolta albastră a cerului. Norul a dispărut în grabă, iar craterul Vezuului privia cu mândrie la ceea ce se aflau în jurul lui.

Deși era foarte de dimineață, deschiseră porțile cetății. Călăreți și trăsuri se strecurau în piață, unde locuitorii, îmbrăcați sărbătorește cutrierau străzile în lung și lat. Mulțimea înainta cu sgomot spre circ.

Din mulțimea ce furnica prin oraș, se ivi figura unui necunoscut, ce își lua calea spre locuința egipteanului.

Ținuta și îmbrăcămintea lui, precum și umbletul lui curios, îl admirau cu toții. Când îl priviră mai deaproape au observat, că seamănă cu moartea. Toți se feriau din calea lui. Nu peste mult ajunse la poarta egipteanului.

Portarul s'a cutremurat, deschizând oaspei ușa.

In noaptea aceasta Arbaces durmi liniștit, singur de câtră ziuă s'a trezit având niște visuri neobișnuite. — S'a speriat și tremura de frică, întocmai ca un copil. Trezindu se mulțami zeilor, în cari nu credea, că totul a fost numai un vis. Privea cum se creapă de ziuă. Pe urmă începu să zimbească. Deodată observă apoi Vezuul.

— Ce-i asta? Încă tot visez? Sunt în țara morților?

— Puternice din Egipt! Recunoaște în mine pe prietina și servitoarea ta.

Urmă o tăcere îndelungată. Pe urmă Arbaces zise:

— Deci a fost numai vis? Nici nu să mai reîntorcă niciodată! Femea, pentru ce ai venit aici?

— Am venit să te fac atent — răspunse vrăjitoarea.

— Cum? să mă faci atent și să mă aperi? Dar ce pericol mă amenință?

— Ascultă-mă. Orașul e în primejdie. Tu te depărtează până mai ai vreme. Ști, că eu locuiesc pe munte, unde arde focul lui Phlegeton. În peștera mea s'a făcut o crepătură mare și în interiorul ei văd deja de mult un pârâu roșu și în întunec aud mereu mornăituri grozave. Aseară, când privii de nou pârâul, era ca o flacăară. Și-n vreme ce priviam la flacăra asta, animalul, conlocuitorul meu, căzu deodată și muri pe loc. M'am pus apoi să dorm, dar am simțit că stânca se clatină sub mine și cu toate că aerul se liniști, sgomotul nu înceta de loc. Indată ce se făcu ziuă, privii de nou în întunecul crepăturii. Și văzusem bucăți de stâncă plutind pe deasupra flăcărilor, cari curgeau ca un pârâu sprinten de munte. Apoi am ieșit și m'am urcat deasupra peșterii. În vârful aceleie era o deschizătură puternică, pe care n'o văzusem nici când înainte de aceea. Din ea ieșia un fum gros, ce era cât p'aci să mă înădușe.

M'am reîntors și adunându-mi banii și ierburile, am părăsit locuința, unde am stat atâtea ani. Mi-a venit în minte prorocia etruscilor: „Când se va crepa muntele, orașul încă se va dărâma; dacă pe coastele munților din jur se va lăsa un fum des, se vor auzi nu peste mult plânsete și țipete nesfârșite din gurile orășenilor!” — Și înainte de a mă depărta din aceste locuri, am venit la tine să-ți spun, că acel cutremur de pământ ce l-ai auzit și simțit înainte de asta șasesprezece ani a fost numai un presemn al unei catastrofe msri. Orașul Pompei are să se nimicească, ascultă-mă, și fugi până mai ai timp de scăpare!

— Îți mulțămesc de atențiune. Uite colo pe masă este o pungă plină cu aur, ia-o ca mulțămită. Ți o dau ție. Presemnele ce le-ai văzut la tot cazul prevestesc ceva rău. Poate va fi nou cutremur de pământ și încă mai cumplit decât cel de demult. Fie ce va fi, eu am să scap dintre aceste ziduri! Măne plec la drum. Fica Etruriei, unde ai de gând să mergi?

Încă azi vreau să merg în Herculenum, și de acolo mai departe. Vreau să-mi caut o patrie nouă. N'am nici un prietin. Cei doi amici: vulpea și șerpele au murit deja.

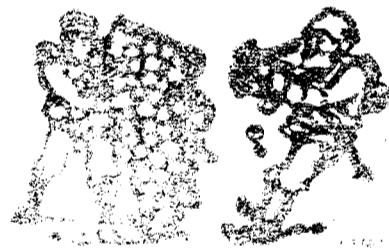
(Va urma.)

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Viță americană altoită

precum și viță americană pentru altoit, cu și fără rădăcini, în diferite varietăți, furnizează renumita și de mulți ani recunoscută ca cea mai de încredere pepinieră.

FR. CASPARI

Medias—Medgyes. [Nagyküküllő vm.]

Serviciu conștiințios. Soiuri garantate.

Catalog se trimite la cerere gratis și franco.

In catalog sunt publicate mai multe scrisori de mulțumire, primite din toate părțile țării, astfel, că înainte de a face comanda, oricine poate cere informațiuni în scris sau verbal dela dnii proprietari, cari mi-au trimis acele scrisori și se pot convinge astfel de absoluta încredere, ce o pot avea în firma de mai sus.

[12] 6—20

Se află de vânzare.

Portretul Escelenței Sale **Dr. V. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-lulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — 1.10 cor.

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la **Librăria Seminarială.**

Aviz.

50.000 părechi de păucii.
4 părechi de păucii numai cu 8'50 Cor.

Din cauza crizei de bani a mai multor fabrici mari, am fost însărcinat cu desfacerea unui cvant însemnat de păucii. Deci vând orișicui 2 părechi de păucii pentru bărbați și 2 părechi de păucii pentru dame, din piele brună ori neagră, cu șinor și tălpi bune cusute cu cuie, de formatul cel mai nou și de mărimea dorită, după indicarea numărului ce ni-se va cere. Toate 4 părechile laolaltă costă numai 8'50 Cor., spedate cu rambursă, prin:

S. URBACH, Schuh-Export
în Krakau, (Österreich) Nr. 110.

Onorate domnule!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, am deschis în Budapesta un

Birou de informații și agentură românească.

Dau orice informații în orice cauză ce se ține de Budapesta. Esoperez rezolvarea grabnică a diferitelor rugări făcute către oricare ministru, Curie ori alt oficiu. În cauze de licențe, de căsătorie și alte drepturi esoperez rezolvare în cel mai scurt timp posibil.

Prin mine se pot comanda pe credit în rate de 5—6 ani cu prețuri efitine

oricare sistem de motoare de benzină, ori de oloiu brut ori de gaz. Tot felul de mașini de trăierat, tot felul de mori cu petri fine și motoare trainice, tot felul de automobile, pumpe și ferestreie și alte rezizite economice. Toate acestea vor fi garantate pe mai multă vreme și vor fi cumpărate dela cele mai vestite fabrici, — deci din mână primă, — și nu dela agenturi jidovești. Zilnic primesc plângeri dela țărani români, cari cumpărând mașini dela agenți, au fost înșelați, căci neștiind țărani români ungurește, au iscălit contracte a căror conținut nu l-au cunoscut. Planul meu este ca să-i scutesc pe ai noștri de șarlataniile jidovilor și să-i scap de procese. — Il stătuiesc deci pe fieștăcare român doritor să-și cumpere ceva să-mi scrie ca să merg eu la dânsul ori să vină dânsul la mine să ne înțelegem, — fără de agenți jidovi să se teamă ca de foc și să-i scoată afară din casele sale.

Esoperez dela băncile mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare de 20—50 ani cu procente mici și mijlocesc vânzări și cumpărări de moșii și păduri mari.

Cumpăr grâu, cucuruz, ovăs, boi, oi și porci. Tot felul de poame și legume, — cu un cuvânt tot ce are Românul de vânzare.

Caut agenți români pentru părțile locuite de români.

Pentru serviciul meu lini plătiți o taxă după învoială.

Cu stimă:

L. Olariu

Budapest.

II. Margit Körut 11 1/2 2.

În Buda lângă podul Marghithid

(34) 24—25

Tipicul serviciului arhieresc de Ștefan Roșian, profesor seminarial în Blaj. E o lucrare minuțioasă, care ca o contribuție la studiul ritului oriental merită o deosebită luare aminte. Se află de vânzare la librăria seminarială din Blaj și costă — 40 cor.

Administrația

Din suferința noastră.

Reprezintă un mod dureros din viața noastră. — Mărimea 68 cm.

Se află de vânzare la Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj — Prețul freat 2'20 cor.

PICURII STOMAC ai lui BRÁDY

mai înainte „Picurii de Mariacell” s'au dovedit de 30 ani incoace de un medicament neapărat trebuincos în fiecare casă. Picurii aceștia au un efect neasămănat de bun la perturbațiunile mistuirii de orice speție la amețeli, arsuri de stomac, constipație, dureri de cap și destomac, greață, insomnie, colică, anemie (lipsa de sânge), gălbineala șcl.

Se pot căpăta în fiecare apotecă. O sticlă costă 1 60 cor., mică — 90 fil., 6 sticle 5'40 cor., 3 sticle mari 4'80 cor., ce se trimit franco, dacă prețul lor se anticipă la

Apoteca lui C. BRÁDY la „König von Ungarn” în Viena, I. Fleischmarkt 2 Depot 5.

Să se aibă grijă la marca cu tipul Maicei dela Mariacell, împachetarea în carton roză și iscălitura de pe tipul cliențului de aci.

(6) 22—25

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali români gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până în	
Inca anului 1912	K. 5,456,645'67
Capitale asigurate pe viață achitate	5,458,689'43
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	
{ foc „	183,667,241—
{ viață „	11,740,710—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(13 88 ?

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorie de clopot și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric

43 21—52

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.